

pridobiti resno naobrazbo, i to je tisti priznak, po katerem se tak odlikujejo od svojih bratov-zemljakov, to je tisti uzrok, po katerem ruska kursistka živi čisto po drugačnem, nego pa živi ruski student v Parizu. Učenje jim je na Francozkem težavno; kajti večina ne zna francozkega jezika iz doma, i treba jim je celo leto, da bi se francosčine privadile toliko, da bi mogle slušati francozka predavanja. Pečajo se najbolj z zdravilstvom i slovesnostjo, le v poslednjo dobo so se vzele tudi za pravovedenje; kajti do zdaj se v Parizu le dve ženski bavite s pravedami, dasi neki prav uspešno.

V obče ruske dijačke v Parizu proizvajajo boljši utis, nego pa ruski dijaki, kojih prebivanje v Parizu nima nobene *raison d'être*: to dela le strast k politikanstvu, strast k vsakim reorganizacijam sedanjega socialnega stroja človeške družbe. Pa izjeme so povsod, izjeme so tudi glede čistosti npravov i ukaželnosti ruskih tečajek v Parizu. Naj večja poguba pa za nje same i velika zguba i nesreča za njih domovino pa je, se ve da, to, da živé v Parizu po nekoliko let, pozabljajo Rusijo i vse rusko, pozabljajo celo svojo milo materinščino, svoj ruski jezik, kar pa jim, se ve da, prav nič ne preči z aplombom propovedovati organizacijo ruske države po francozkem kopitu, kaj še! Silijo jej še bolj napredne teorije, nego je teorija republikanska, silijo jej „le mot extrême“ najbolj razrušiteljnih socijalnih nauk...

Vse te prav za prav zgubljene sirote, odtrgane od svojega lastnega telesa — ruskega naroda, sodijo o Rusiji po tistih socialističnih i anarhičnih knjižicah, ktere širijo o Rusiji le klevete, ktere navadno dohajajo do neumnostij za neumneže. Naše dijačke, posebno pa naši dijaki, ruski dijaki v Parizu, prijemljejo te norčarije podpolnih izdanij za zlate besede, za neoprovržno istino, i prav imajo tisti, ki pravijo, da vsak pošten Francoz o Rusiji pravil-

neje sodi, nego o njej, svoji domovini, sodi ruska mladina! Žalostna resnica, pa ne menj, če ne še bolj žalostna je slaven-ska slepota...

NAŠE UČITELJICE. PIŠE X.

Mnogo učiteljev in učiteljic na deželi toži zoper sedanje stariše, da zanemarjajo svojo deco, da šola ne more zidati, če stariši podirajo, da matere nimajo pojma o vzgoji otrok itd. Kdo so pa ti stariši, te matere? Ali ne mar večjidel že gojenci sedanje, nove šole! Kdo je vzgojil sedanje stariše? Ali ne mar učitelji-učiteljice! Učitelji-učiteljice niso torej le gojitelji otrok, temveč gojitelji gojiteljev otrok, torej starišev.

Dajte nam dobrih mater, in narod bo srečen. Od kod pa dobiti dobrih mater? Učiteljica je gojiteljica mater! Dajte nam torej dobrih učiteljic, in imeli bomo dobrih mater in narod bo srečen!

Vsaka ženska, ki postane učiteljica, mora biti izobrazena in dobro vzgojena. Ali je pa mogoče govoriti o človeku v devetnajstem letu njegovega življenja že o dovršeni izobrazbi in vzgoji, med tem ko človek potrebuje poduka od zibeli do groba? Ako človek potrebuje poduka vse življenje, je naravno, da je človeka mogoče vzgojevati in izobraževati, a popolnoma vzgojiti in izobraziti nikoli, ker popolnost ni lastnost človeška. A učiteljica je človek in kot tak, dasiravno sama vzgojevalka in izobraževalka, vendar potrebuje še vedno za-se vzgoje in izobrazbe. Kdo pa naj spopolnjuje njo? Šole je dovršila, izpite prebila. Sedaj ji ne ostane drugega nego človeška družba, knjige in časopisi. Ali se pa učiteljici nudi prilika, da se more prosto gibati v človeški družbi? Ali je učiteljica v takih gmotnih razmerah, da si zamore preskrbeti primernih knjig in časopisov? Žalibog ni prvo ni drugo

ji ni na razpolago. Ožrimo se na človeško družbo. Kako družbo ima učiteljica na deželi? V prvi vrsti morala bi biti ta družba v voditeljevi hiši, to je voditelj sam in njegova družina. Nočem tu razpravljati o razmerah med voditelji in učiteljicami na deželi in o vzrokih tem razmeram; dovolj, če povem, da ona učiteljica, ki je v prijateljskih odnošajih z voditeljevo družino, se lahko prišteva srečnim. Kam naj se pa obrne, ako ne najde primerne družbe v voditeljevi hiši? Na deželi je lahko najde, a še lažje je ne najde. Če je blizu mesta ali kakega trga, morda še gre, a če je vas oddaljena od mest in trgov, kje naj najde družbe, da se bode spopolnjevala? In vendar ji je potrebna nadaljna vzgoja kot ribi voda. A družba ji ne nudi tega, kajti v bližini ne najde primerne družbe, a daljna je v zvezi z gmotnimi žrtvami. Učiteljica pa ni v posebno prijaznem razmerju z dobrim gmotnim stanjem. Vsled tega mora tudi drugi pripomoček k nadaljni izobrazbi gledati le od strani. Kje si zamore nabaviti potrebnih knjig in časopisov? Njene gmotne razmere so take, da mora biti zadovoljna, če si priskrbi tega, kar ji je neobhodno potrebno v telesno življenje, t. j. da si priskrbi primerne hrane, dostojne obleke, da se obvaruje velikih nadležnih dolgov ter da si ohrani kredit za majhne, neizogibne dolgove. Stroškov za čtivo in za razne izlete, ki bi ji služili v nadaljno vzgojo in izobrazbo, ne more v sedanjih gmotnih razmerah nikakor zmagovati, če si noče kratiti neizogibnih telesnih potreb, da ji začne vsled tega hirati telo in pešati duh. To naj bi premislil oni, ki pravi: Zakaj bi imele učiteljice enako plačo z možkimi? Saj ženska potrebuje manj.

Ženska potrebuje ravno tako kakor možki tečne in zdrave hrane, da si ohrani čil duh in zdravo telo, da zamore vršiti svoje težavne dolžnosti. Ženska potrebuje ravno tako kakor možki duševne hrane,

da se zamore dalje vzgojevati in izobraževati.

Gmotni položaj je torej učiteljici prva ovira, da ne more spopolnjevati lastne vzgoje in izobrazbe.

Druga ovira pa je: pokvarjenost človeške družbe. Kamor sme šestnajstleten mladenič, tje ne more in ne sme „poštena“ ženska v sedanjih razmerah sama. Vse zastonj, emancipacija sem, emancipacija tje, „poštenost“ gor, „poštenost“ dol — v gotove kraje ne sme sama ženska v družbo, ne da bi se postavilo v nevarnost njeno osebno čast. V gotove družbe „poštena“ ženska ne more, ne da bi bil žaljen nje ženski ponos. A kako priti v okom vsemu temu? Kar čez noč ne more priti ženska do zaželjene emancipacije v tem zmislu. Sedaj tudi najbolj modra, zares poštena in zrela ženska še ne more uživati v vsem in povsod popolne enakopravnosti z možkimi. To se bo zamoglo zgoditi še le potem, ko bode možki spol vzgojen v tem smislu. Človek je vzvišeno bitje, ki obstoji iz duše in telesa, ne samo iz telesa kakor nema žival, ki mora slediti le naravnim nagonom. Duh človeški bode z dobro vzgojo in splošno omiko prevladal telo, in tedaj človek ne bo gledal človeka vedno le s telesnimi očmi, da bo v njem vedno pazil na razliko spola in kar sledi temu, temveč človek bo po splošni omiki videl v človeku v gotovih slučajih le njegovo dušo, v njo bode prodiral, žnjo se bode bavil, v njej našel utehe in zabave. Marsikdo bo tu vskliknil: to so ideali, koji se nikdar ne uresničijo. No, da svet napreduje v omiki, to bo vendar vsak izobraženec priznal. Da ideali morajo iti pred realnostjo, to ve tudi vsak omikan človek. Kako bi pa vedno spopolnjevali omiko, ako ne bi imeli idealov. Realnost je dovršena, dosežena stvar, a ideali se ne dajo dovršiti, niti popolnoma doseči. Naravno je torej, da noben človek ne more reči: moja vzgoja, moja omika je dovr-

šena. In kako zamore torej biti dovršena omika v človeštvu? Gorje pa narodu, ki nima idealov; tak narod ne more stremiti po vedno višji omiki. Narod, ki stremiti po višji omiki, mora imeti ideale, kajti ideali se počasi in deloma spreminjajo v kri in meso človeštva. Kakor se ideali počasi spreminjajo, tako raste omika in žnjo vred tudi ženska emancipacija pridobiva trdnjših tal. A pred žensko emancipacijo mora iti dobra vzgoja in splošna omika. A v vzgojo je poklicana v prvi vrsti učiteljica. Učiteljica pa ne more postati nikdar prava vzgojiteljica, ako bo odgojevala mladino le par let, v dobi, v koji bi še sama za-se neizogibno potrebovala nadaljne izobrazbe, da si pridobi višje omike. Česar človek nima, tega ne more oddajati. A nihče nima, ako si ni pridobil. Zamore li vzgojitelj oddajati omiko, ako si je sam ne pridobiva? Učiteljica pa si ne more pridobivati omike, kajti manjkajo ji, vsaj deloma, zgoraj omenjena sredstva, in tudi časa nima, da bi se spopolnjevala v svoji stroki. Koliko učiteljic se omoži v par letih! Le te nimajo časa se spopolnjevati, čeravno bi jim bila morda druga sredstva deloma na razpolago. Vsled tega ne bi smel biti zakon ovira k nadaljnemu podučevanju, posebno ne onim, koje imajo veselje do šole. Tu bo pa večina učiteljev in učiteljic vskliknila: Kdo pa ima veselje do tako težavnega stanu? Naj se prišteva srečnim ona, ki se ga more iznebiti.

Mimogrede bodi omenjeno, da marsikak učitelj, učiteljica ima veselja do šole, in koliko bi si jih pa še le pridobilo veselje do učiteljskega stanu, ako bi zavladale druge razmere. Druge razmere pa ne bodo zavladale, dokler se ne bo učiteljstvo samo povzpelo do višje omike. A višjo, ali tako rekoč pravo omiko si pridobi človek še le, ko z lastnimi očmi gleda, z lastnimi ušesi posluša, z lastnimi mislimi misli, sam presoja po lastnih skušnjah. Ali je pa mogoče zahtevati vse to od mlade

učiteljice? Je li čuda, če je njeno delo le nekako mehanično, ki ga mora vršiti, da se preživi? Ali si zamore ona s takim delom pridobiti veselja do učenja?

A kolikokrat pa grenijo veselje do šole tudi privatne razmere! S kakimi težavami se mora učiteljica bojevati v zasebnem življenju, to je bilo že letos omenjeno v članku: „Učiteljica na deželi“. Je li čuda, če zgubi veselje do šole vsled takih razmer? Kako vse drugače bi bilo, ko bi mlade učiteljice nakaj časa nekako prakticirale pri starejših. Tu bi imele nekaj dom. Tu bi še le našle pravo in primerno družbo, in bodi si že pri poročeni ali svobodni. Starejši učiteljica bi mlajšo lahko upeljala v marsikako družbo, kamor sama mlada ženska ne more in ne sme. Priletna, splošno spoštovana učiteljica na deželi, gre skoro lahko v vsako družbo, ne da bi se bala, da bi bila v nevarnosti nje osebna čast, kajti spoštovanje do nje je ukoreninjeno v vaščanih, da ji nihče ne bode predbacival slabih namenov, pa tudi nihče si ne bo upal ziniti vzpričo nje, kar bi žalilo ženski ponos. Mlajša učiteljica bi ž njo gledala, poslušala ter presojevala z lastnimi mislimi. Imela bi potemtakem nadaljno vzgojo. Ne bi se ji li dopadalo v enem kraju, ali ji ne ugajala družba, ali bi imela kake sitnosti, ne bi li se ujemala s starejšo učiteljico, ali bi ji ne bilo kaj po godu, ali sploh, ako bi hotela videti različne kraje, različne navade, spreminjati družbo, spremeniti stanovanje, na voljo bi ji bilo dano preseliti se, kamor bi hotela. S tem bi si še le pridobila sposobnost k samostalnemu življenju. Pa tudi navžila bi se lahko nedolžnega mladostnega veselja. Lepša priložnost bi ji pa tudi bilo Jana, stopiti v zakon, ako bi dobila moža po svojem srcu. No potem naj bi že ostala učiteljico ali ne, kakor bi ji bilo sploh ljubo in kakor bi ji razmere nanesele. Saj izobraženo ženstvo ne škodje narodu!

Po prebiti mladostni „norosti“ naj bi

bila učiteljica še le stalno nameščena in sicer, ko bi spoznala sama, da ima v resnici poklic za učiteljski stan. A tedaj bi je nobena sila ne smela iztrgati iz kraja, kjer je začela blagodejno uplivati na ljudstvo.

Ali kaj, ko je naš narod tako ubog, da vsaka učiteljica komaj čeka, da postane samosvoja, da ne nadleguje več starišev! Je li mogoče zahtevati od starišev, naj podpirajo hčer še dve, tri, pet, morda deset let predno postane samosvoja? — Zakaj pa je naš narod tako ubog? Baš zato, ker mu manjka splošne omike, ker mu manjka prave izobrazbe v posameznih strokah. Pesnik, pravijo, zamore postati vsakdo, da se le količkaj temu priuči, a lavorjevih vencev si ne splete oni, kojega ni narava obdarila s pevsko žilo. — Kuhati in šivati zna menda vsaka ženska, kajti ni je ženske, da bi ne bila videla kuhati in šivati. Marsikatera se pa uči še posebno teh del, in bodi si že doma ali izven doma. Ali strokovnjakinja v teh delih bo le ona, koja čuti veselje in nagnjenje do teh del. Le strokovnjakinjam v teh obrtih bode odprta na ta način pot do blagostanja. Blag človek v dobrih gmotnih razmerah bo gotovo dobro odgojal lastno deco, da doseže stan, do kojega čuti veselje; če pa lastnih otrok nima, bo z veseljem podpiral ali še celo vzdrževal onega, ki bi ga prosil naj mu pomaga do stanu, v katerem misli uspešno delovati v prid človešta. Marsikdo bi bil sedaj pošten človek, koristen ud človeške družbe, ako bi mu bilo dano dospeti ter delovati v stanu, do kojega je čutil veselje; a ker ni mogel dospeti do tega, postal je nevreden ud človeške družbe, sebi v nadlogo, drugim v nesrečo in škodo. Dokler bode človek pa tak sebičnež, da bode sanjaril le o ukusno npravljenih jedilih, dokler se bo tako rekoč zahtevalo, naj polovica človeštva žrtvuje svoj talent, svoje nagnjenje, svoje veselje v to, da more druga polovica zadovoljiti svojo sladkosnedost, do

tedaj gotovo ne more priti narod do splošne omike in prave izobrazbe, do tedaj tudi ne bo blagostanja. Kako more prodreti splošna omika in prava izobrazba v posameznih strokah, če se zakopava polovica talentov v človeštvu? Učiteljica bode gotovo mnogo več koristila narodu, če se drži svojega poklica ter če porabi vsa sredstva, ki so ji na razpolago, da se zamore spopolnjevati, kakor da bi pripravljala ukusna jedila sebi in svojim, če jih ima. Da potrebuje tudi ona zdrave in tečne hrane, to je gotovo. A ni ona, ni človeštvo ne bode trpelo prav nikake škode, če ji pripravi hrano druga, v tej stroki žmožna oseba. V članku „O ženski izobrazbi“ bilo je rečeno, da bi morala biti dana priložnost, ne le v mestih, temveč v vsaki še tako majhni vasi, da bi se vsaka deklica učila gospodinjstva, torej tudi kuhanja. Ona, ki bi čutila veselje do tega, postala bi strokovnjakinja v tem. V slučaju potrebe bi lahko vzdrževala lastne ali pa še celo podpirala druge otroke s svojo umetnostjo. Srednje bi se naučile dovolj za lastno rabo, ako bi postale gospodinje. Ona pa, ki ne čuti veselja ter nima nagenja v to, njo bi naučila sila v praksi, ako bi morala kuhati. Se ve da, take ne bi nihče poročil radi nje umetnosti v kuhanju; ali to nič ne de, tudi če ostane sama, ako nima dobiti onega, ki bi jo poročil po srčnem nagibu! Ali vse to le mimogrede in nekoliko v odgovor!

Učiteljica, ako hoče postati dobra vzgojevalka ljudstva, mora pred vsem biti sama dobro vzgojena in mora imeti poklic v to. Ne zadostujejo šole, ne zadostujejo izpiti, temveč mora se vsaka še vedno dalje vzgojevati in izobraževati. A v to potrebuje časa in denarja. — Ako pa narod ni v blagostanju, ne more vzgojevati dovolj učiteljic, niti jih vzdrževati v dobrih gmotnih razmerah, da bi se zamogle spopolnjevati. Če pa še le po dobro vzgojenih učiteljicah zadobi ljudstvo splošno omiko in žnjo

blagostanje spoznati pač moremo, da se bo to godilo le polagoma, ker je zamotano eno v drugem ter se razvija eno iz drugega. Omika je predhodnica blagostanju, a blagostanje pospešuje omiko. Omika pa izvira iz dobre vzgoje. V vzgojo je pa poklicana v prvi vrsti učiteljica. Vsled tega je dolžan podpirati učiteljice vsakdo, komur je mar blagor človeštva, kajti: Dajte nam dobrih učiteljic, in imeli bomo dobrih mater, in narod bo srečen!

NOVE KNJIGE.

Prešernove poezije. Uredil A. Aškerc. V Ljubljani 1902. Založil L. Schwentner. 12°. LIV. in 231 str.

L. 1847. je dal Prešeren pri Blazniku natisniti svoje „Poezije“. Toda Prešeren ni bil moderen ali pa je bil premoderen, zato ga je prav malo kupovalo slovensko občinstvo, kakor se čita v vseh njegovih životopisih: čez 2 leti je Prešeren umrl, izmed 1200 izvodov njegovih „Poezij“ pa ga je preživelo 750 izvodov! In ti izvodi so se še prodajali in prodajali, ne vem kako dolgo, slovenski jezik pa je napredoval... Preteklo je 20 let. V tem se približala druga cvetoča doba v slovenskem leposlovju s trozvezdo: Levstik, Jurčič, Stritar. Ti so povzdignili ceno Prešerna, ali le literarno, duševno ceno; nova izdaja Prešerna, ki je vzrasla v njih sredini, je zadostovala Slovincem nad 30 let; še l. 1890. je ponujala ž njo vsaka knjigo-tržnica. Ali čim manj se je kazal Prešernov uspeh — v trgovinskem smislu — na zunaj, tem večji je bil njegov upliv na znotraj. Zanjega je pripisovati Stritarjevemu uvodu v oni znani štirioglati izdaji, uvodu, ki je bil za svojo dobo fenomenalen in je še dandanes iz raznih ozirov aktualen.

Ali posoda časa ni ostala prazna; napolnjevala se je od leta do leta z raznoliko vsebino; Prešeren — v generelnem pomenu — se je premotrival vsestranski: životopis, tekst, kanon njegovih pesnitev, estetiška cena, uplivi tujih pesnikov in struj nanj ter naopak, vse tako in enako se je prevdarjalo; ali zbrano ni bilo. —

Prišel je jubilej, ki ga imamo še v živem spominu; tvrdke in mali rokodelci so izdelovali ad hoc blago za številne odjemnike. Mnogo blaga je bilo solidnega, nekaj tudi le reklamnega, s secesionistiško moderno prevlaklo prikrivajočega mrtvo, že pred 100 leti pokopano lice. Prešernove svežosti ni ognilila ta njemu namenjena prevlaka; le maloštevilni — slovenska zemlja je zdrava! — so imeli nad njo svoje dopadenje... Prešeren je vstal na novo zdrav, čvrst in popolnejši; njegov vestni „telesni zdravnik“ L. Pintar je zbiral njegove kosti, spravljaj jih v prvotni sklad ter mu umil in počesal telo. Pred občinstvo pa je stopil Prešeren v treh oblekah: dvakrat v slavnosti pisani, enkrat „krotak“ v skromnem zelenem platnu.

Ali občinstvo je vedno nečesa pogrešalo. Imelo je pred seboj Prešerna v bistvu takega, kakor je bil pred 50 leti. 50 let pa je dolga doba. Kdo bi vse vedel, kar se je godilo tedaj? Prešeren sam nam res pove nekaj, ali gostobeseden ni in on ni uravnal svojega govora po potrebah poslušalcev čez 50 let. Zato so se radovedneži še vedno zatekali k uvodu izdaje l. 1866. —

Uvažujoč, kar smo navedli doslej, spoznamo prav pomen Aškerševe izdaje, ne glede na to, da je ž njo storjen prvi korak k ljudski izdaji Prešerna, ki sem za njo govoril v „Slovenki“ že l. 1900. Dočim so Pintarjeve izdaje upravljene bolj z ozirom na strokovnega jezikoslovca in se tako oskrbele zanesljivo besedilo za poznejše izdaje, je uveljavil Aškerc, poslužujoč se seveda Pintarjevega besedila, le estetiška načela: uvrstil je n. pr. vsako pesnitev tam, kamor spada po svojem pesniškem značaju (n. pr. med „Pesmi“: „Svarilo“, „Vso srečo ti želim“; med balade in romance: „Nuna in kanarček“, „Zarj. devica“, „Sv. Senan“, „Od zidanja cerkve na Šmarni gori“ itd.). Izdaja obsega vrhutega vse znane Prešernove slovenske pesnitve.

Najpomembnejši pa je obsežen literarno-kritički uvod „Prešeren in njegove poezije“, ki ga je spisal A. Aškerc. Skušnja nas sicer uči, da najboljši pesniki niso vedno najboljši kritiki, ali tukaj lahko rečemo: Aškerc-pesnik umeva globoko pesnika-Prešerna, ali on najde tudi prave besede, da izraža — in